هەرێمی کوردستان-عێراق
زانکۆی سەلاحەددین-هەولێر
کۆلێژی ئەدەبیات
بەشی شوێنەوار

شارستانیەتی نێوان دووروبار

سالی خوێندنی2020-2021

م. بابەت :خناو محمد محمود

ناوی سەرچاوەکان

- تاريخ العراق القديم،ج1 طەباقر،د.فاضل عبدالواحدعلى،د.عامرسليمان،بغداد،1987.
- مقدمة فى تاريخ والحضارات القديمة،طەباقر،بيروت،2009.
- حضارة عصر العصرالحجرى الحديث فى كوردستان العراق،نعمان جمعة ابراهيم،رسالة ماجستير،كلية اداب،2003.
- مواقع انترنيت...

ناوەکانی عیراق لەرووی مێژووەوە

ناوی عیراق بەکارهاتوە لەکۆتایی سەردەمی ساسانیەکان(یریربیسم).

بەلام دەربارەی ماناو بنەرەتەکەی بیروورای جیاواز هەیە:

تر-لەبنەرەتەوە فارسیە بەمانای زەوی خواروو.

یر-ووشەی عیراق ووشەیەکی عەرەبیە بەمانای (کەناری دەریا).

سم-ووشەی عیراق بنچینەکەی دەگەرێتەوە بۆزمانی کۆنی سۆمەرییەکان ئەویش ووشەی(اوروك اونوك)کەبەمانای نیشتەجێ بوون یان جێگیربوون دیت.

- -وه هەروەها شوێنەوارناس(هرتسفیلد)دەڵی ووشەی(عراق) لە(ایراك)ی فارسیەوە هاتوە بەمانای ووڵاتی خواروو.
- نازناوی(عراق)لەکۆتایی سەردەمی ساسانی لەنێوان سەدەی پێنج وشەشی زاینی،وەدەرکەوتوە لەشعری جاهیلی.

- کۆنترین شێوەی حوکومرانی لەعیراق لەسەرەتایی هەزارەی سێ یەمی پ.زحاکمە سۆمەریەکان و هتد ،کاتێ حوکمی وولاَتێکیان دەکردناوی خۆیان دادەنا بەناوی ئەو شوێنە وەك حاکم لکش(Ensi Lagash)وەحاکم أور(Ensi Urima).
- لەکۆتا سەردەمی بنەماڵەکان(٢٨٠٠- ٢٣٥٠ ق.م) کۆتاملیکی ئەو سەردەمە بەناوی ملیك(لوکال زاکیزی)نازناوێکی سیاسی نوێ بەکارهێنا ناوی خۆی نا پاشای هەرێم(Lugal Kalama)
- دوای ماوەیەك هەندێ نازناوی سیاسی وجوگرافی گرنگ بەدەرکەوت وەك بلادسومربەشی باشور،بلاداکد بەشی ناوەراست

- سەرجۆن بنیاتنەری بنەماڵەی ئەکەدی(ﭬﭑسمیر-□ﭬسمیرق.م)باپیرە گەورەی (نەرام- سین)(ﭬ□یریر-□□یریرق.م)نازناوێکی سیاسی (پاشای هەرچوارلا)ی داناوە ،یان پادشای هەموو جیهان وگەردوونە.

- لەسەرەتای بنەماڵەی ئوری سێیەم(یرﭬﭬیر شمبربریرق.م)نازناوێکی گرنگ ونوێ دەرکەوت(کەپاشای ولاتی سۆمەرو ئەکەدە) یەکەم کەس ئەو نازناوەی بەکارهێنا ملك ورکاو(او توحیکال).

- جگەلەمانە نازناوی سیاسی وجوگرافی تر بەکارهاتوە وەك(ولاتی بابل) و(ولاتی ئاشور)،زۆر لەکتێبەکانی یۆنانی ورۆمان کەیەکەمیان هێرۆدۆتس زاراوەی ولاتی بابل(بابیلۆنیا)ولاتی ئاشور،ئاسوریا بۆهەموو هەرێمەکە داناوە.

- پادشاکانی کاشی پاش دەسەلاتی بنەمالەی بابلی یەکەم لەناوەراستی هەزارەی دووەم پ.زو زاراوەی(کاردنیاش) واتە ولات(دیناش)ناوی یەك لەخواوەندە کاشیەکان ،ئەو نازناوەیان ناوە لە وولاتی سۆمەر وەئەکەد.

میزۆپۆتامیا:وولاتی نێو دووروووبار:لەنێوان سەدەی چوارەم و دووەمی پێش زاینی لەکتێبەکانی یۆنان و رۆمان زاراوەی وولاتی دوو رووبار بەکارهاتوە.ناوە (اغریقیەکەی)(میزۆپۆتامیە)بەکارهێنانی باوبوو لەکتێبە ئەورووپیەکان هەتا ئیستای عیراق.

- کۆنترین بەکارهێنانی نازناوی(میزۆپۆتامیا)لەکتێبی مێژوو نوسی بەناوبانگ(بۆلیبوس)(یربریر-بریرترپ.ز)
- -وەهەروەها دوای بولیبوس جوگرافیناسێکی بەناو بانگ(سترابو)یان(سترابون)(ثم□پ.ز-□ترز)ئەم زاراوەی بەکارهێناوە بۆ ئەو بەشەی عێراق کەلەنێوان دیجلە و فوراتە و لەباکورەوە هەتا سنوری بەغدا.
- -ئەم بەکارهێنانی ئەم زاراوەیە بلاو بۆ وە کاتی تەورات ترجمە کرا بۆ زمانی یۆنانی وە بۆ زمانی ئەورووپیەکان ،کەلەتەوراتدا بەهەرێمی(ارام نهرایم)ناوی دەبات،بەمانای ئارامی دووروبار کەولاتی نێوان دووروبارە.

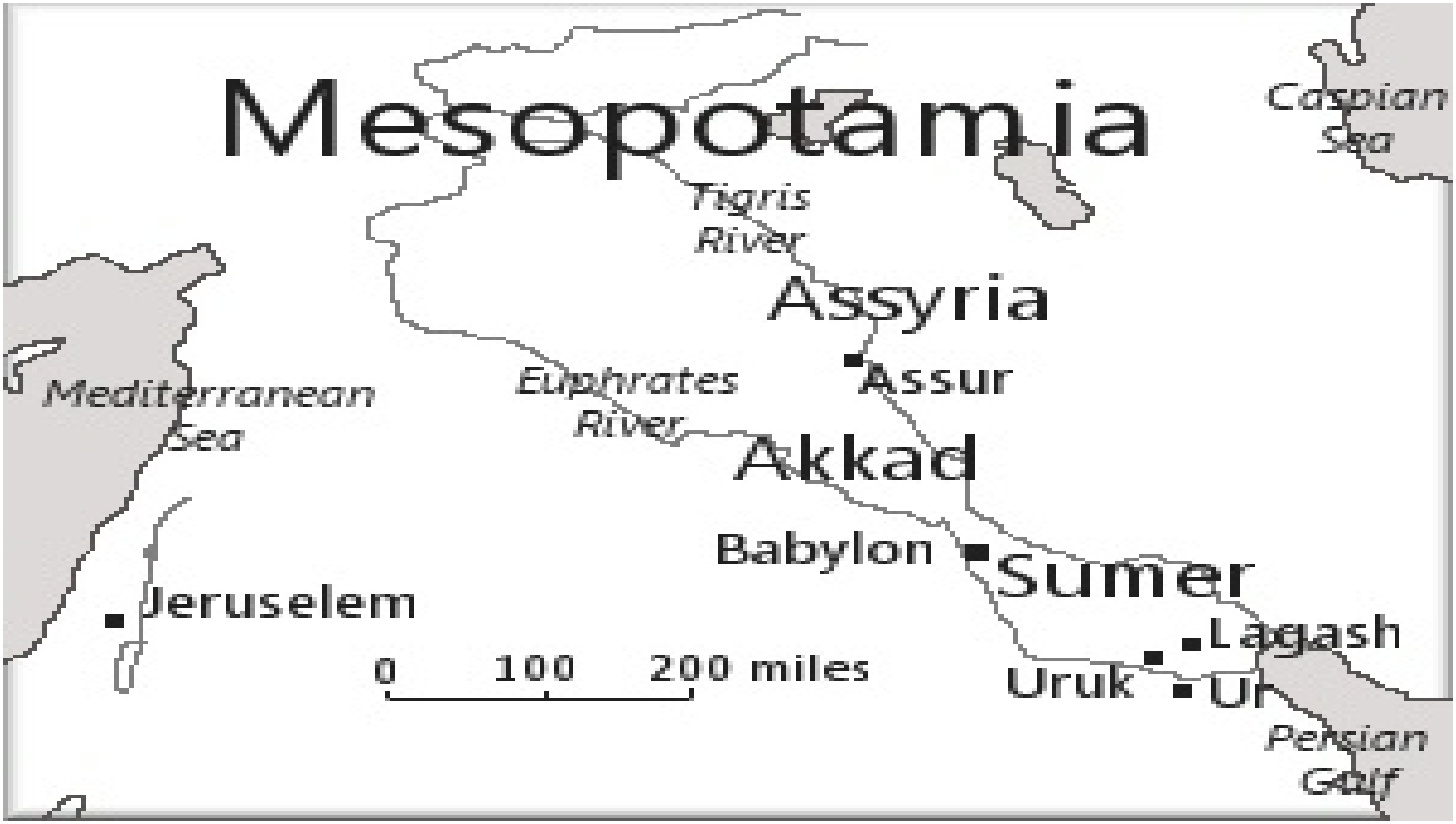
Mesopotamia
Caspian Sea
Tigris River
Assyria
Assur
Euphrates River
Mediterranean Sea
Akkad
Babylon
Sumer
Jeruselem
Lagash
0 100 200 miles
Uruk
Ur
Persian Gulf

ئاوو هەوای عێراق و باری سروشتی لەسەردەمی پێش مێژوودا

 پرسیار زۆرە لەسەر سروشتی عێراق کەئایا باری ئاوو هەوا باران هەروەك ئیستابوە؟بەلگە جوگرافی و شوێنەواریەکان وای بۆ دەچن کە گۆرانکاری بنەرەتی لەبارەی ئاوو هەوای هەرێمەکەرووی نەداوە لەوکاتەی مرۆڤ نیشتەجێ بوە لە(دەشتی لیتەیی) خواروو لەنێوان هەزارەی شەش و پێنج پ.ز، واتا ئاوو هەواجێگیر بووە لەو مێژووەوە بەلام لەپێش ئەوەوە بەتایبەتی لەسەردەمی بەردینی کۆن(پێش نیو ملیۆن سال یان زیاتر)کە باری ئاوو هەوا و سروشتی زەوی لەگەل سەردەمی ئێستادا جیاواز بووە..

- دیاردەی سەردەمی باران و وشکانی کاریگەری گرنگی لەسەرهەلدانی شارستانیەتی لە(دەشتی لیتەیی)لەعیراق وە هۆکارێك بوو بۆ کۆچ کردنی مرۆڤ بۆ ئەم نیشتەجێبوونە بەتایبەتی لەنزیك دۆلّ و رووبارەکان.
- نیشتەجێ بوون لە نزیك رووباری دیجلەو فورات هەندێ مەترسی دروست دەکرد لەسەرژیانی خەلك بەتایبەتی رووباری فورات.چونکە هەندێ جار لافاو دروست دەکا.وە بۆ سیطرە کردن لەسەر گلدانەوەی ئاو پێویستی بە بەدروست کردنی بەنداو هەیە،ئەمەش کاریگەری هەبوو لە دروست بوونی شارستانیەتێکی راقی لەعیراقی کۆن.

بەشە سروشتیەکانی عیراق

- دەشتی لیتەیی
- بیابان و بەرزاییەکانی خۆرئاوا
- ناوچەی دوورگە
- ناوچەی شاخاوی

دەشتی لیتەیی

- کاتێ دجلەو فورات دەگەنە ناوچەی (هیت – سامەرا) دوودەلتا(جۆگەلەکە) گەورەکەدەست پێ دەکا.

- دۆلی فورات بەرزترە لەچاودجلە بەمەش پرۆژەی ئاودێری دروست دەبێ.
- و دیاردەی لافاوی رووبارەکان هۆکارێکی گرنگە لەمێژووی لەنیشتەحێ بوون لەدەشتی لیتەیی .
- گۆرینی رێرەوی دوو رووبارەکان ئەمەش کار لەکۆچی دانیشتوان دەکات.
- وەلە بەشی باشوری دوو دەلتاکە ناوچەی زۆنکاوەکان(أهوار)زیاتردەکەونەبەشی باشور هەیە کەبەشێکی گرنگە لەسەر رووبەری عیراق لەم شوینەدا هەندی رووەکی سروشتی وەك قامیش و،جەندین جۆر لەحیوانات وەك بەرازو ماسی.. چەندین تلول شوینەواری هەیە .

بیابان و بەرزاییەکانی خۆرئاوا

- **ناوچەی بیابان** نزیکەی نیوەی رووبەری عیراق بەدرێژای ڕێڕەوی ڕووبەری فورات درێژدەبێتەوە.ئەم شوێنە زۆر گرنگ نەبوە لەلایەنی شارستانیەتی وادی رافدین،بەلکو ناوچەکەو خەلکەکەی جیاوازبوون لەگەل خەلکی سهل رسوبی(زیاتر خەلکەکە کۆچەرەکان بوونە).
- **ناوچەی دوورگە**:زەویەکی فراوانە دەکەوێتە نێوان فورات و دجلە پانیەکەی(بڕ□یر)میلە.
- لەم شوێنەدا چەندین دۆڵ و چۆگەڵەی ئاودێری هەیە.
- جگە لەوجۆگەڵە ئاودیریا نە،بارانێکی باش لەم شوێنەدا دەباری وەئاوی ژێرزەویشی زۆرە کەبەکەلکی کوشتوکال دێت.

- وەچەندین گردی شوێنەواری لەم شوێنەدا هەیە.

ناوچەی شاخاوی:ناوچەی شاخاوی دەکەوێتە باکوری باکوری خۆرهەلأت(کەبەهەرێمی کوردستان ناسراوە هاوسنورە لەکەل تورکیا لەباکورءئێران لەرۆژهەلات سوریا لەرۆژئاوا) کەپێنج یەکی رووبەری عێراقە و. لەم ناوچەیەدا ئاو زۆر بوە بەمەش دەتوانرا سەد دروست بکری بۆگلدانوەی ئاو ئەمەش سودی هەیە بۆدروست کردنی پرۆژە ی کارەبا.

کاریگەری جوگرافیا لەسەر شارستانیەت و مێژووی عیراق

- شوێنی جوگرافیای عیراق کاریگەری لەسەر مێژوو عیراق وەهەروەها لەسەرتر-ئاوو هەویر-کشتوکال‌سە-ژیانی ئابووری وشە-پێکهاتەی دانیشتوان گەیاندنی بەهەرێمەکانی ترەوە، ئاشکرایە کەعیراق دەکەوێتە بەشی باشوری خۆرئاوای کیشوەری ئاسیا،سێ کیشوەری مێژویی ئاسیاو ئەفریقاو ئەوروپا بە یەکتر دەبەستێتەوە ئەمەش شوێنێکی گرنگی ستراتیجی و بازرگانی بوە، کەوتۆتە سەر رێگای بازرگانی نێوان ئەم قارانە.

کەواتە موقع کاریگەری لەسەر شارستانیەت و اقوامەکانی دەوروبەر هەبوە. وە هەروەها کاریگەری هەبوە لەسەر بەردەوامی مێژوو پێکهاتەی دانیشتوان

- وە کۆچەرەکان بەبەشی باشوری وولاتی دوو رووباریان دەووت زەوی رەش.

ئەگەربێتو بەراوردێك بکەین لەنێوان عیراق و دۆلی نیل،عیراق هەرێمیکی کراوەیە،پیچەوانەی دۆلی نیل.ئە ئەمەش وای کردوە چەندین شارستانیەت تیکەل بەیەکتربن شارستانیەتێکی راقی دروست بیت

کەمی ژینگەی شارستانیتی وادی رافدین لەئامرازی سەرەتایی وە بەناوبانگ بوو بەبازرگانی

- شارستانیەتی وادی رافدین سەری هەڵدا لەژینگەیەکی وا کەپێی دەوترادەشتی لیتەیی.
- ئەوژینگەیەش هەرلەسەردەمە کۆنەکان بەناوبانگ بوو بەدەرامەتە ئاویەکان و دەرامەتە کشتوکاڵیەکان.
- بەڵام هەژاربوو لەکەرستەسەرەتایی پێویست بۆبنیات نانی شارستانیەتی وەك(کانزا-تەختە-بەردی بەنرخ)
- لەراستیدا ژینگەی سروشتی یارمەتیدەرنەبووە لەپێداویستیەکانی شارستانیەتی تەنها(ئاو- قور-قامیش)
- بەڵام کاتی کەتەماشای ئەوپارچە شوێنەوارانە دەکەین کەبەجیماوە لەماددەی وا دروست کراوە کەلەژینگەی عیراق دا بوونی نیە .

- ئەمەش ئەوە دەگەیەنی کەوادی رافدین بازرگانی لەگەل دەوروو بەرەکەی کردووە.
- رێکخستنی کاری بازرگانی دەرەکی وەپارێزگاری کردنی رێگا بازرگانیەکان پێویستی بەچەند شتێك هەیەترێکخستنی سیاسییرکاری کۆمەلأیەتیسمرێگەی تایبەتی ونوێ لەمامەڵەی بازرگانیدا.
- بۆپاراستنی رێگا بازرگانیەکان دروست کردنی قەلای سەربازی لەسەر رێگابازرگانیەکان وە دروست کردنی (میناء-بەندەر)لەسەررۆخی دەریاکان.
- زالّ بوون بەسەر رووباروو لافاوەکاند دانانی پرۆژەی ئاودێری.

- **بەستنەوەی رێگابازرگانیەکان بەیەکتریەوە.**

- -- **حمورابی** حكم بابل بين عامي 1792 - 1750 ق. ... وكان **حمورابي** شخصية عسكرية لها القدرة الإدارية والتنظيمية والعسكرية. ومسلته الشهيرة المنحوتة من حجر الديوريت الأسود والمحفوظة الآن في متحف اللوفر بباريس، تعتبر من أقدم وأشمل القوانين في وادي الرافدين بل والعالم.

  چەندین یاسای دانابۆگەشەپێدانی بازرگانی و رێکخستنی مامەڵەی بازرگانی.

بازرگانی دەرەکی بەناوبانگترین ڕێگای بازرگانی

- بێگومان عیراق بەهەرێمەکانی دەرەوە بەستراوە بەچەند ڕێگەیەکی مێژوویی کەکاروانە بازرگانیەکانی پێداتێپەردەبوون.

- نمونەشمان هەیەلە بەوەی کە(جداول جغرافي) هەبوە بەکاریان هێناوە.ناوەکەشی(دليل طرق والمسالك)(ڕێ نیشاندەر-ڕابەر)وەکۆنترین کەگەیشتۆتە دەستمان دەگەڕێتەوە سەردەمی بابلی کۆن(هەزارەی دووەمی پ.ز)

- وەدەلیلەکی ترکەوا عیراق بازرگانی دەرەکی کردوە بەدۆزینەوەی کۆنترین بەلەم کەلەاریدو(٣٥٠٠پ.ز)دەگەڕێتەوە سەردەمی عوبێد.

بەناوبانگترین ڕێگای بازرگانی

دەتوانین ڕێگابەناوبانگەکان بۆسێ کۆمەڵە دەست نیشان بکەین.

تر-ئەوڕێگایانەی دەچنەوە سەرهەرێمەکانی خۆرئاوا

یر-ئەوڕێگایانەی دەچنەوە سەرهەرێمەکانی خۆرهەڵات:

سم-ڕێگای دەریایی:

رووبارەکان

-بلیخ و خابور:لەدەشتی سوریادووئاوی گرنگن دەرژێنە ناوفورات.

-فورات سەرچاوەکەی لەتورکیایە.

- دجلە لەبەرزاییەکانی باشوری خۆرهەلاتی تورکیا دەست پێدەکات لەچەند لقێك پێك دێت.
- خابور-زی گەورە-زی بچوك-عوزێم-دیالە.
- شط عرب لەبەیەك گەیشتنی هەردوو رووبار.
- رووبارەکان هەردووك سەرچاوەکەیان لەدەرەوەی خاکی عیراقە.

سەرچاوەکان بۆ زانینی مێژووی عیراقی کۆن

تڕ-ئەو سەرچاوانەی لە پێش پشکنین و گەرانی شوێنەواری:

میژوویی کۆن ئەوەی مرۆڤ جێی هێشتوە لەشوێنەواری جۆراوجۆر بۆ تێگەیشتنمان لەرابردوو وەروونکردنەوەمان بۆ ئێستا کەبریتین لەکەلوپەلی بەردینی،تەختەو،وەئەو وێنانەی کە هەڵی کۆلیوە لەسەردیواری ئەو ئەشکەوتانەی کەلێی ژیاوە.پاشماوەیئیسکو پروسکی ئاژەلأنەی کەڕاوی کردوە.

یڕ-سەرچاوە مێخیەکان:کەبریتین لەتۆمارە بەلگەنامە پاشایەکان (السجلات الوثائق کسجلات الملوك ولامراء. وەهەروەها مامەڵەوچۆنیەتی ژیانی رۆژانەیان لەسەرتابلۆی قورین و بەردی و پێستی ئاژەڵ و تۆماردەکرد.

سم-کتێبەپیرۆزەکان: وەك تورات، بەپێشنگی سەرچاوەکان دادەنری لەسەر مێژووی عیراقی کۆن پێش کنەو پشکنینی شوێنەواری دەکەوێت.لەبەر ئەوەی هەندی ڕووداوی تێدا تۆمار کراوە لەبارەی شارستانیەتی وولاتی دوورووبار. بەلام ناتوانین بلین زۆربەی شتەکان کە نوسراوە راستن.

شم-کتێبی مێژوونوسە کلاسیکەکانی(یۆنان و رۆمان)

- هیرۆدوتس:(برتیشم-□یرشمق.م) بەباوکی مێژوو دادەنرێت کتێبەکی هەیە بەناوی تاریخ هیرۆدۆتس بەکۆنترین کتێبی مێژوویی لەلای یۆنانیەکان دادەنرێ باسی عیراق دەکاتن بەتایبەتی وولاتی بابل و ئاشور،بەلام باس کردنەکانی هەندێك تێکەلی و پێکەلی تێدابوو لەسەر زاری خەلك هەندێك شتی وەر گرتوە.. .وەهەست بەخۆشی دەکرێ لەکاتی خوێدنەوەی کتێبەکەی.

- نوسەری یۆنانی زەینفون(برسمشم-□□سمپ.ز): سەرباز بوە فەیلە سوف بوە.چەند هەواڵێکی لەسەرعیراق بلاْو کردۆتەوە، وەبارووودۆخی ئیمبراتۆریەتی فارسی الاخمینی بەشێوەیەکی گشتی.
- مێژوونوسی یۆنانی بەناوبانگ بولیبووس(یربریر-بریرترپ.ز) میژوویی رۆمانی دەرکردوە وەتیایدا باسە رووداوەکانی دەریایی ناوەراست دەکا.وەیەکەم کەس بوە نازناوی (میزۆپۆتامیا)ی (وولاتی دووررووبار)ی بەکارهێناوە بۆبەشی ناوەراست وباکوری عیراق.
- جوگرافیناس سترابو (شم□پ.ز-□تز)جوگرافیناسێکی بەناوبانگ بوو بەدەرکردنی کتێبێکی جوگرافی جیهانی،کەبیتربەش بووە تیایدا باسی هەرێمە کۆنەکان و ولاتی بابل واشور .

- میژوونوسی بەناوبانگ(دیودروس صەقلی)(بڕشمپ.ز):کتێبێکی میژوویی جیهانی دەرکردوە کەلەبەشی دووەم دا باسی بلاد بابل دەکا وەپەرستگای خواوەندی مردۆخ دەکا(بیل) وەباسی باخچە هەلۆاسۆاوەکە دەکا کەملیکە(سمیرامیس)دروستی کردوە.
- ....

-هەواڵی گەرۆك وگەشتیارەكان(نوسینی رۆژهەلأتناسەكان): پیش دەست پێكردنی كنەو پشكنین بۆشارستانیەتی وادی رافدین،رۆژئاواییەكان بۆوەرگرتنی زانیاری لەسەر بارودۆخی وادی رافدین وەئاشنابون لەسەرشوێنەوارەكانیان لەرێگای سەردانی گەشتیاری.وەلەوسەردانەگەشتیاریانەدا ئامانجی تریشیان هەبوو وەك بازرگانی كردن و داگیركاری.

وەدەتوانین بلّێین یەكەم گەشتیار كەسەردانی عیراقی كردبێ سەردانی یهودی(بنیامین التطلیی).وەیەكەم گەران وپشكنینی شوێنەوارەكان لەسەردەستی قونسولگەری وولاتی دەرەوە.

تڕ- بنيامين التطلى: يەکەم گەشتیاربوە کەلەرۆژئاوایی ئیسپانیاوە سەردانی عیراقی کردوە لەساڵیبڕ□تڕتڕم لەسەردەمی خەلیفەی عەباسی المقتفى بالله.لەگەشتەکەیدا سەردانی عیراق و وولاتی فارسی کردوە،وەلەیادەوەریەکانیدا بەپلەیەك باسی کۆمەڵگەی جولەکەی کردوە بەتایبەتی لەعیراق،وەسەردانی شارەکۆنەکانی کردوە وەك نەینەوا بابل،وەباس لەکۆشکە ویرانەکەی نبوخژنصری کردوە.

یڕ-:وەلەپاش بنیامین چەندین گەشتیاری ترسەردانی عیراقیان کردوە لەوانە گەشتیاری بەناوبانگ،زانای سروشتی و پزیشکی ئەڵمانی(رائۆلف)لەسەدەی حەڤدەدا سەردانی عیراقی کردوە، بڕۆدیلافاله: دەولەمەندێکی ایتالی بوەوەسەردانی بابل و پاشماوەی اور.وەهەروەها سەردانی شاری فارسی برسیبۆلیسی کردوە یەکەم رۆش هەلاتناس بوە نمونەی نوسینی مێخی لەگەل خۆی بردویەتیەوە لەگەل کۆپیەکی ا مۆرکراوە بەنوسینی مێخی لەبابل واور.

هۆکاری هاتنی ئم گەشتیارە بیانیانە بۆعیراقی کۆن :

- هۆکاری ئابوری

- داگیرکاری

-وە گرنگیان بەکاری بازرگانی و سیاسی دەدا چەندین کۆمپانیایان دادەمەزراند بۆماوەکی زۆر لەعیراق دەمانەوە.

--گواستنەوەی هەواڵی عیراق بۆ وولاٚتەکەیان

-وە گواستنەوەی چەندین پارچە شوێنەوار لەعیراق بۆ وولاتانی دەرەوە.

.- وە سەردانی زۆر ترین شوێنی شوێنەواریان دەکرد.

-ئەمەش وای کرد بوو رۆژئاوایەکان گرنگ بەزانینی رابوردووی عیراق بدەن. زانیاریەکانیان لە گۆڤارەکانی بیانی بلاو دەکردەوە.

□□. گەڕۆکەکانی سەدەی هەژدەهەم و نۆزدەهەم:

-زۆربون ئەوکەسانەی کەئارە زوی ورەگرتنی زانیاریان هەبوو لەسەر شوێنەوارو رابوردووی عیراقی کۆن.چەندین زانا لەلایەن ئەکادمیەکان و دامەزراوە زانستی ئەوروپیەکان بە شێوە نیردراو هاتن بۆ رۆژهەڵات لە وانە یەکەم نێردراو لەلایەن پادشای دانیمارکی لەساڵی(ټ□بیټبی□بیټ)بەسەرپەرشتی زانای بیرکاری دانیمارکی

ټ-(کارستن نیبور) نێردرا بۆ عیراق بۆکۆکردنەوەی زانیاری لەبەشە جیاجیاکانی سەردەمی کۆن و شوێنەوارەکانیان.سەردانی نینوی بابلی کرد وە توانی چەندین وێنەو هێلکاری بکێشێ لەسەر ئەو دوو شوێنە.وەچەندین نمونەی لەسەرنوسینی مسماری بخاتە ژێردەستی شارەزایانی مێژوو زمان کەلەشاری (برسیبولیس)بەدەستی هێنابوو.

وەلەئەنجامی ئەمەدا توانرا لەناوەراستی سەدەی نۆزدەهەم هێماکانی نوسینی مێخی شیکاربکات،کە بوو بەهۆی کلیلی زانستی بۆشارەزابوون لەشارستانیەتی میزۆپۆتامیا وە ئەنجامی پشکنینەکانی بلاْو کردەوە لەسالْی(تىىىتر.

یر-بوشام:نێردراوێك بوو کەلەبغدامایەوە گەردون ناس بوو،سەردانی زۆرلەشارە کۆنەکانی کرد لەوانە پاشماوەی بابل وەپشکنینی تێدا ئەنجام داوە ،خۆلْو خاشاکی لەسەر شێرەکەی بابلو دەرگای عەشتار لاداوە.وە لە گۆڤاری فەرەنسی بلاْوی کردۆتەوە.